

Swedbank

**Janvāris
2023**

Ceļš uz finansiālu labklājību

Swedbank pārskats par finanšu veselību

Satura rādītājs

Kontakti	3
Mājsaimniecību finanšu veselība	4
Kopsavilkums	6
Kādēļ mums tas ir svarīgi	7
Finanšu veselības indekss	9
Rezultāts	14
Atšķirība pēc dzimuma un ienākumiem	16
Atšķirība pēc vecuma grupām	17
Zināšanas	18
Iespējas	21
Budžets	21
Finanšu drošība	21
Drošības spilvens	22
Kredītu slogs	22
Uzkrājumi vecumdienām	22
Plānošana palielina drošību un finansiālo veselību	23
Reģionālās atšķirības	25
Noslēgums	27
Datu tabulas	28

Kontakti

Reinis Jansons

Finanšu institūta vadītājs, Swedbank

reinis.jansons@swedbank.lv

+371 67444182

Evija Kropa

Finanšu institūta eksperte, Swedbank

evija.kropa@swedbank.lv

+371 67444610

”

Mājsaimniecību finanšu veselība

Finanšu veselība – kādēļ tā ir svarīga ikvienam un sabiedrībai kopumā? Prasme rīkoties ar naudu nav tikai tas, cik labi spēju saskaitīt makā esošos līdzekļus vai izrēķināt maksājuma summu ar atlaidi, stāvot veikalā pie kases.

Finanšu veselība sakņojas noteiktā rīcībā un zināšanās: tas nozīmē domāt par ikdienas vajadzībām un spēt tās pārdomāti apmaksāt, domāt par nākotni, paredzot iespējamus izdevumus ilgākā laika periodā, un prast izvairīties no aplamiem finanšu lēmumiem, tajā skaitā pasargāt savu naudu no krāpniekiem.

Naudas lietas un kārtība tajās būtiski ietekmē kopējo labsajūtu.

Reinis Jansons

Šķiet loģiski – jo vairāk naudas, jo priecīgāks esi. Tomēr šī sakarība ir vien šķietama, jo finanšu stress rodas gan turīgiem iedzīvotājiem, gan cilvēkiem ar ierobežotiem līdzekļiem. Stresu rada nesakārtotas naudas lietas, proti, dažādi neparedzēti finanšu satricinājumi un sajūta, ka naudas visam nepietiek. Nauda izraisa stresu teju pusei Latvijas iedzīvotāju. Īpaši satraukumu par finansēm izjūt jauni cilvēki, kas nozīmē, ka viņiem nav nepieciešamo zināšanu un prasmju, lai ar sastopamajiem izaicinājumiem tiktu galā. Un tieši, prasme rīkoties ar naudu laika gaitā veidojas pati, tomēr šī mācībstunda prasa upurus – nereti cieš veselība un attiecības ar līdzcilvēkiem.

Būtiskākās finanšu veselības jomas ir ikdienas darbības ar naudas lietām. Proti, vai tērējam mazāk nekā nopelnām, spējam veidot uzkrājumus drošībai un ilgtermiņa mērķiem, finansiāli pasargāt savus tuviniekus un vērtīgās lietas no negaidītiem dzīves notikumiem, kā arī spējam salāgot aizņēmumus ar ienākumiem. Finanšu zināšanas skar visus šos jautājumus, lielā mērā nosakot, cik veiksmīgi varam rīkoties savās naudas lietās.

Šajā pārskatā ir izklāstīti Swedbank veiktā pētījuma rezultāti, kas atspoguļo sabiedrības finanšu veselību Baltijas valstīs un Zviedrijā. Īpaši detalizēti apskatīta situācija Latvijā.

Pētījuma ietvaros esam izveidojuši Finanšu veselības indeksu, kura uzdevums turpmāk būs mērīt finanšu veselības dinamiku Baltijas valstīs un Zviedrijā.

Ceram, ka šis pārskats kalpos kā finanšu veselības situācijas objektīvs atspoguļojums, veicinās diskusijas un uz finanšu pratības uzlabošanu vērstas aktivitātes sabiedrībā, kā arī dos ierosmi ikvienam pārdomāt savas attiecības ar naudu un tās uzlabot.

Rīga, 2023. gada 14. marts

Kopsavilkums

Finanšu veselība Latvijā kopumā vērtējama kā samērā vāja, turklāt tā ir vājākā, vērtējot situāciju Baltijas valstīs un Zviedrijā. Indeksa zemās vērtības iemesli meklējami sabiedrības finanšu paradumos un finanšu pratībā.

Latvijā liela daļa iedzīvotāju nav izveidojuši pietiekamus uzkrājumus, aizsargājuši savas finanses no neparedzētiem gadījumiem, kā arī neprasmīgi pārvalda savu ikdienas budžetu. To pavada salīdzinoši vājas zināšanas par dažādiem ar finansēm saistītiem jautājumiem.

Teju pusei Latvijas iedzīvotāju personīgās finanses ir neaizsargātas – ikdienā ir grūtības tikt galā ar sadzīves tēriņiem, nav iespēju izveidot uzkrājumu. Laba finanšu veselība ir tikai katram ceturtajam Latvijas iedzīvotājam.

Vīriešiem Latvijā finanšu veselības indekss ir augstāks nekā sievietēm. Atšķirību rada gan dažādās finanšu iespējas, gan zināšanas finanšu jautājumos, kā rezultātā sieviešu personīgās finanses ir mazāk aizsargātas. Līdzīgu situāciju var novērot arī pārējās šajā pārskatā aplūkotajās valstīs.

Jo mazāki ienākumi, jo vājākas finanšu zināšanas un iespējas. Indeksa vērtībā redzams, ka ienākumu līmenis ir cieši saistīts ar finanšu zināšanām. Vienlaikus, salīdzinot indeksa rezultātus un iedzīvotāju pašnovērtējuma rezultātus, redzams, ka cilvēki savas finanšu zināšanas vērtē augstāk, nekā tas ir patiesībā. Puse iedzīvotāju norāda, ka tiem ir nepieciešamās zināšanas, lai veiksmīgi tiktu galā ar savām naudas lietām.

Ja lūkojamies uz finanšu veselību Latvijā dažādu vecuma grupu perspektīvā, jāsecina, ka gados jaunākiem un vecākiem iedzīvotājiem finanšu veselība ir labāka nekā pusmūža iedzīvotājiem vecumā no 35 līdz 54 gadiem.

Latvijas iedzīvotājiem visvājākās zināšanas ir jautājumos par vērtspapīriem. Arī izpratne par kredīta atmaksas ilguma ietekmi uz kopā samaksātajiem procentiem par aizņēmumu nav visai liela – šāda situācija ir visās četrās pētījumā apskatītajās valstīs. Vismazākās grūtības iedzīvotājiem sagādā jautājumi par inflācijas ietekmi uz maksātspēju nākotnē, kā arī procentu ietekmi uz uzkrājumiem.

Latvijas iedzīvotāju vidū novērojama liela nedrošība par savu finansiālo stāvokli. Saskaņā ar pētījuma rezultātiem tikai katrs piektais Latvijas iedzīvotājs ir gatavs paust samērā stingru pārliecību, ka kopumā jūtas drošs par savām naudas lietām. Visbiežāk iedzīvotāji spiesti atzīt, ka jūtas nedroši, vai arī sajūtas mēdz drīzāk būt krietni rezervētas, nespējot nosliekties uz vienu vai otru pusi un savu finanšu drošību vērtējot kā viduvēju.

Visbeidzot nedrīkst nepieminēt, ka ceturtdaļa respondentu pauž bažas par spēju patstāvīgi tikt galā ar finansiālas dabas izaicinājumiem. Jo īpaši šāda nedrošība novērojama sieviešu vidū – trešdaļa sieviešu atzīst, ka finanšu jomā ir atkarīgas no kāda cita, pretstatā vīriešiem, kuri šādu viedokli pauž krietni retāk.

**Cilvēki savas
finanšu zināšanas
vērtē augstāk, nekā
tas ir patiesībā.**

A photograph of two men in a social setting. The man on the left is younger, with dark hair and a beard, wearing a dark blazer over a light green shirt. The man on the right is older, with grey hair, a beard, and glasses, wearing a dark sweater. They are both smiling and looking towards the right. In the background, other people are blurred.

**Finanšu veselībai
ir būtiska loma
iekļaujošas sabiedrības
veidošanā!**

Kādēļ mums tas ir svarīgi

Finanšu veselības veicināšana ir neatņemama daļa no banku DNS jau vairāk nekā 200 gadus. Jau pirmā krājbanka tālajā 1820. gadā tika dibināta ar mērķi nodrošināt platformu, kas ļautu jebkurai veiksmīgi veidot savas naudas lietas un finanšu labklājību.

Šobrīd ekonomika visā pasaulē piedzīvo virkni satricinājumu un finanšu vide kļūst arvien nenoteiktāka. Pandēmija, straujš cenu kāpums, ekonomisko procesu stagnācija, ģeopolitiskie saspīlējumi izdara vēl lielāku spiedienu uz katra cilvēka budžetu. Kamēr vienas sabiedrības daļas rīcībā ir viss nepieciešamais, lai veiksmīgi veidotu uzkrājumus, attīstītos un veidotu savu nākotnes labklājību, citiem šādu iespēju trūkst. Finanšu veselībai ir būtiska loma iekļaujošas sabiedrības veidošanā, ko pastiprina arī Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) globālās iniciatīvas un programmas finanšu veselības stiprināšanā, nabadzības mazināšanā un drošības sajūtas veicināšanā.

Sabiedrības finanšu veselība ir būtisks priekšnoteikums, lai īstenotu ANO izvirzītos 17 globālās ilgtspējīgas attīstības mērķus.

Īstenojot Swedbank Finanšu veselības indeksu, mēs kopā varēsim vērtēt sabiedrības finanšu veselības attīstības dinamiku. Mūsu mērķis ir veicināt sabiedrības finanšu veselību, stiprinot cilvēku zināšanas finanšu jomā, kā arī aicinot uz izsvērtiem finanšu lēmumiem, kas padara katra personīgās finanses spēcīgākas.

Finanšu veselības indekss

Metodoloģija

Swedbank Finanšu veselības indekss ir divu indeksu – **finanšu zināšanu** un **finanšu iespēju – kombinācija**.

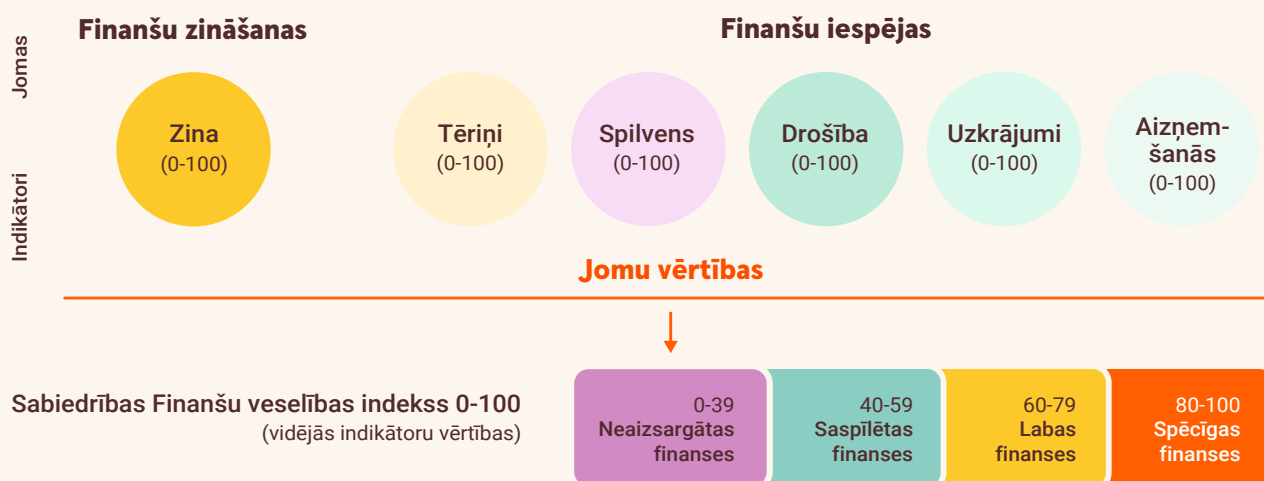
Finanšu zināšanu mērījumam tiek izmantoti pieci starptautiski finanšu prātības jautājumi, kurus izstrādājis Vispasaules Finanšu prātības izcilības centrs sadarbībā ar Standard & Poor un Pasaules Banku, piesaistot Gallup un McGraw Hill.

Savukārt finanšu iespēju jautājumi ir veidoti, balstoties uz finanšu veselības veidošanas priekšnoteikumiem, izmantojot Swedbank pieredzi, kā arī iedvesmojoties no Finanšu veselības tīkla (Financial Health Network) un ASV Patērētāju finanšu aizsardzības biroja (US Consumer Financial Protection Bureau) pieredzes.

Lai noteiktu sabiedrības finanšu veselības līmeni Latvijā, Lietuvā, Igaunijā un Zviedrijā, tika veikta aptauja, izmantojot pētījumu aģentūras Kantar Sifo platformu. Pētījumā tika aptaujāti 4000 interneta lietotāju. Kā jau iepriekš norādīts,

Finanšu veselības indekss ir **finanšu zināšanu** un **finanšu iespēju** kombinācija. Finanšu zināšanu rādītāju veido vidējā vērtība no katra šīs sadaļas jautājuma pareizo atbilžu īpatsvara. Finanšu zināšanu rādītāja svars indeksā ir viena sestā daļa. Finanšu iespēju jautājumi vērtē sabiedrības finanšu situāciju un viedokli piecās būtiskākajās finanšu jomās. Šis rādītājs veido vidējo sabiedrības novērtējumu finanšu iespēju blokā ar piecu sestdaļu svaru kopējā indeksā (detalizēti 1. attēlā).

1. attēls: Finanšu veselības indeksu ietekmējošās jomas.

”

**Veselība naudas lietās
ietekmē spēju īstenot
ikdienas finanšu darbības
un īstermiņa vajadzības,
kā arī ilgtermiņa finanšu
mērķus, piemēram,
veidot uzkrājumus
vecumdienām, ceļošanai
un citiem nolūkiem.**

Finanšu veselība ir pamata novērtējums, kas raksturo to, cik prasmīgi iedzīvotāji apsaimnieko savas naudas lietas tādās jomās kā ikdienas tēriņi, uzkrājumi, aizņēmumi un finanšu drošība.

Veselība naudas lietās ietekmē spēju īstenot ikdienas finanšu darbības un īstermiņa vajadzības, kā arī ilgtermiņa finanšu mērķus, piemēram, veidot uzkrājumus vecumdienām, ceļošanai un citiem nolūkiem. Tā ietekmē spēju veiksmīgi atrisināt negaidītas situācijas, kas skar finanses, kā arī cilvēka pārliecību par savu finansiālo drošību šodien un nākotnē.

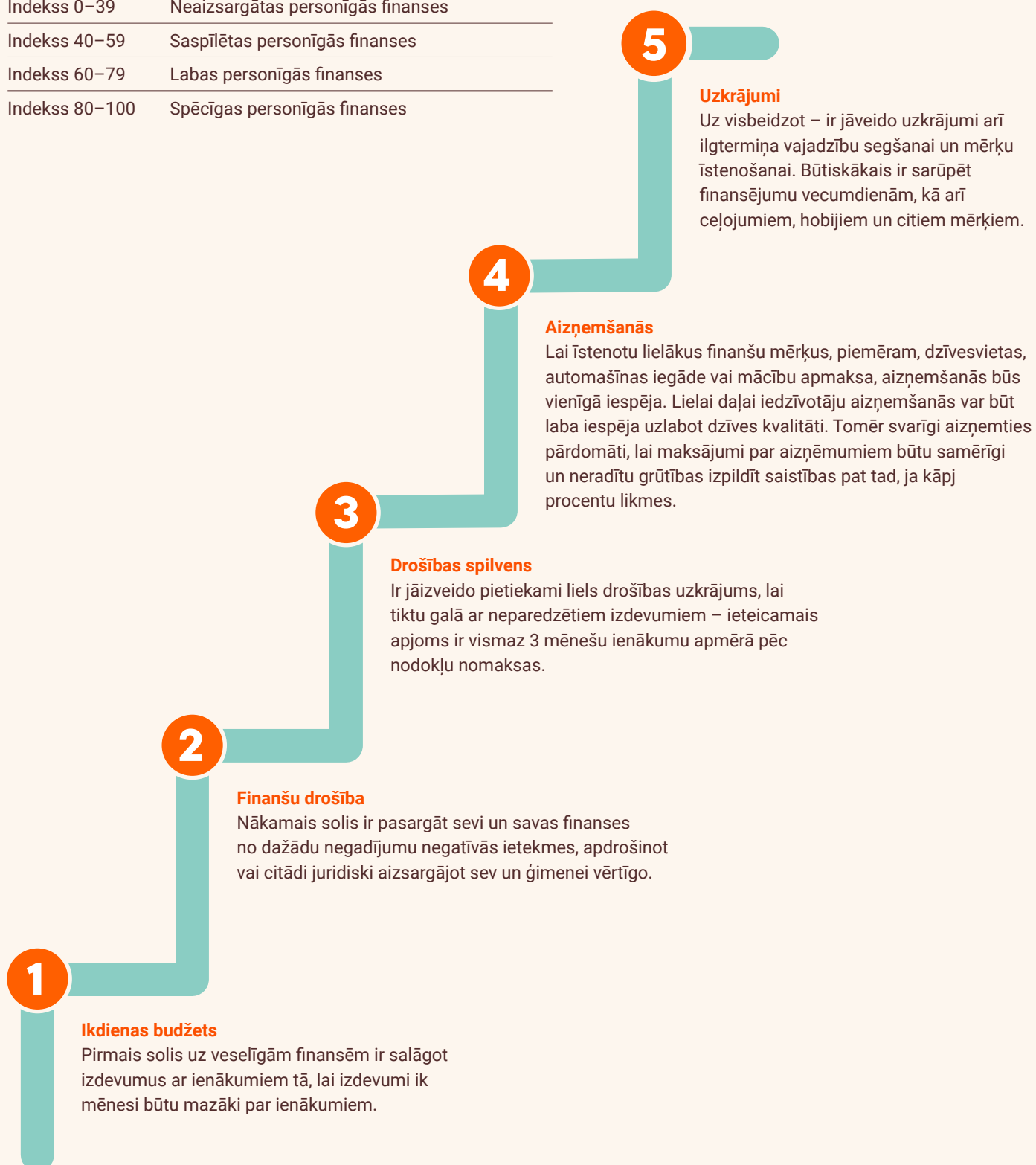
Pēc ANO raksturojuma laba finanšu veselība dod drošības un kontroles sajūtu pār savām finansēm, sniedz iespēju ar finanšu palīdzību vieglāk pārdzīvot grūtības, kā arī ļauj brīvi pieņemt dažādus ar finansēm saistītus lēmumus.

Dzīves laikā personīgās finanses atrodas nemitīgās šūpolēs starp šodienas un nākotnes vajadzībām – mēs tiecamies pēc drošības un kontroles šeit un tagad, tomēr vēlamies saglabāt arī telpu nākotnes sapņiem un finanšu vajadzību apmierināšanai. Līdz ar to Finanšu veselības indekss atspoguļo spēcīgas finanšu veselības veidošanas soļus.

Apkopojot šos piecus soļus un iekļaujot arī finanšu zināšanu novērtējumu, esam izveidojuši Finanšu veselības indeksu, kura rezultāts izteikts skalā no 0 līdz 100.

Indekss 0–39	Neaizsargātas personīgās finanses
Indekss 40–59	Saspīlētas personīgās finanses
Indekss 60–79	Labas personīgās finanses
Indekss 80–100	Spēcīgas personīgās finanses

Neaizsargātas personīgās finanses

Personas, kuru finanšu veselība ir vāja, bieži saskaras ar finanšu stresu, jo ir sarežģīti salāgot ikdienas tēriņus ar ienākumiem un pat nelieli neparedzēti izdevumi var novest pie nozīmīgiem finanšu satricinājumiem. Iespējams, kādā no finanšu jomām grūtību nav, tomēr citās ir, un tas neļauj veiksmīgi uzlabot savu finanšu labklājību šodien un arī nākotnē.

Saspīlētas personīgas finanses

Personas, kuru finanšu veselību raksturo šāds indeksa novērtējums, iespējams, tiek galā ar ikdienas naudas lietām, tomēr finanšu veselība nav pietiekama, lai justos droši un pārliecināti par finanšu spējām izturēt lielākus satricinājumus tuvākā un tālākā nākotnē. Iespējams, finanses ir labi sakārtotas kādā no jomām, tomēr ne visās. Katrā ziņā šī jau ir laba starta pozīcija, lai varētu savas finanses padarīt spēcīgākas.

Labas personīgās finanses

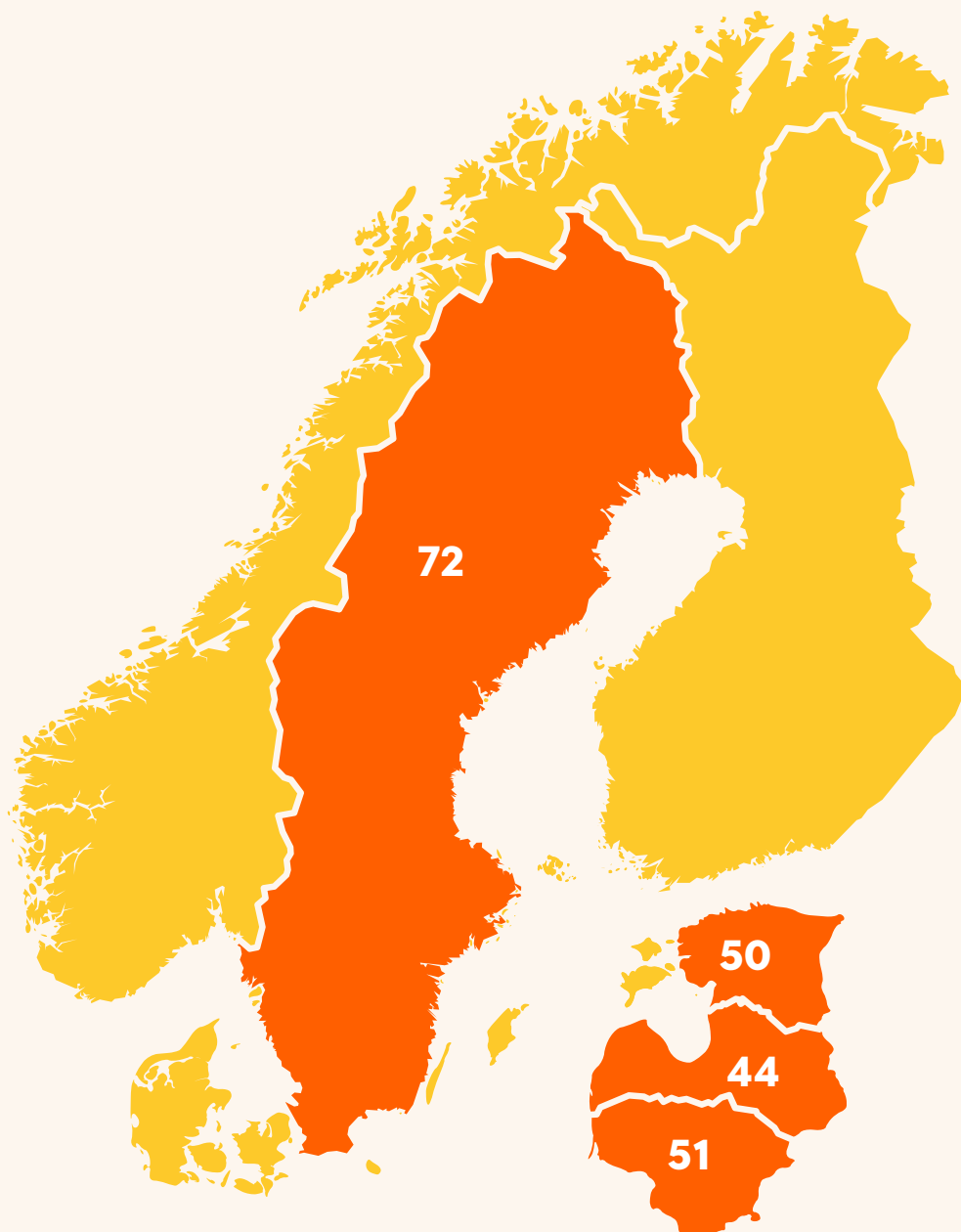
Labas personīgas finanses nozīmē, ka nauda lielas raizes nesagādā. Lai arī visas finanšu jomas nav pilnībā sakārtotas, kopējā finanšu veselība ir laba. Tomēr arī šādā situācijā raizes par naudas lietām laiku pa laikam liek par sevi manīt, līdz ar to ieteicams uzlabot sniegumu tajās finanšu jomās, kuras neļauj būt pilnīgi mierīgam par savām naudas lietām.

Spēcīgas personīgās finanses

Personai ar spēcīgu finansiālo veselību parasti ir daudz lielāki ienākumi nekā izdevumi, ir uzkrājums trīs mēnešu algu apmērā pēc nodokļu nomaksas (vai vairāk), persona ir ļoti pārliecināta par to, ka ir pietiekami daudz uzkrājumu vēlamajam dzīves līmenim, tostarp dodoties pensijā. Tāpat ir pārliecība, ka ģimene ir finansiāli aizsargāta un ir viegli panesams parādu līmenis.

Aptauju 2023. gada janvārī veica Kantar Sifo Latvijā, Lietuvā, Igaunijā un Zviedrijā, kopā aptaujājot 4000 respondentu. Latvijā aptaujā piedalījās 1 000 personas vecumā no 16 līdz 75 gadiem.

Rezultāts

Latvijas sabiedrībā finanšu veselība kopumā vērtējama kā samērā vāja. Finanšu veselības indekss uzrāda vien 44 punktus no 100. Nedaudz labāka situācija ir mūsu kaimiņvalstīm Igaunijai un Lietuvai, kur indeksa vērtība ir 50 un 51, kas jebkurā gadījumā arī vērtējama kā zema. Labāks indeksa rādītājs ir Zviedrijā, kur tas sasniedz 72. Indeksa zemās vērtības cēlonis lielākoties ir sabiedrības vājās finanšu iespējas (43). Salīdzinājumā finanšu zināšanas kopumā vērtējamās nedaudz augstāk (52).

Līdzīga situācija vērojama arī Igaunijā un Lietuvā, kur finanšu spējas sasniegušas 48 un 51, savukārt finanšu zināšanas – 59 un 55. Nedaudz atšķirīgu situāciju varam novērot Zviedrijā, kur finanšu spēju (74) līmenis sabiedrībā ir augstāks nekā finanšu zināšanas (66).

Teju pusei Latvijas iedzīvotāju personīgās finanses ir neaizsargātas.

Tas nozīmē, ka finanšu veselības vērtējums ir robežās no 0 līdz 39.
Šajā grupā ietilpst 43% iedzīvotāju, kas atzīst, ka ir grūtības segt
ikdienas tēriņus, nav iespēju izveidot uzkrājumus un aizsargāt
savas ģimenes finanses.

Ar nedaudz labāku, tomēr aizvien saspīlētu, finanšu situāciju saskaras trešdaļa Latvijas iedzīvotāju (31%).
Labā finanšu veselība ir vien 18% iedzīvotāju, bet spēcīga finanšu veselība – vēl mazākai sabiedrības daļai,
tikai 8% iedzīvotāju. Kopumā personīgās finanses ir maz aizsargātas divām trešdaļām Latvijas iedzīvotāju (74%),
kas var radīt dažādas grūtības un nemieru attiecībā uz finanšu lēmumiem.

Finanšu zināšanas

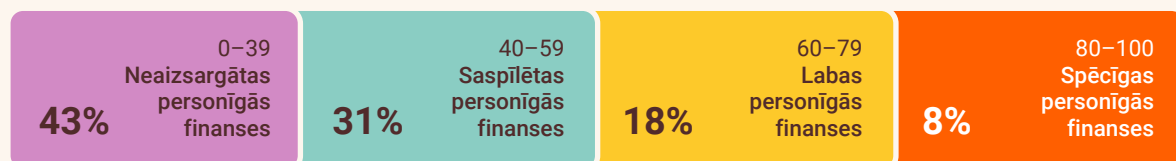
52

Indekss
44

Finansiālās iespējas

43

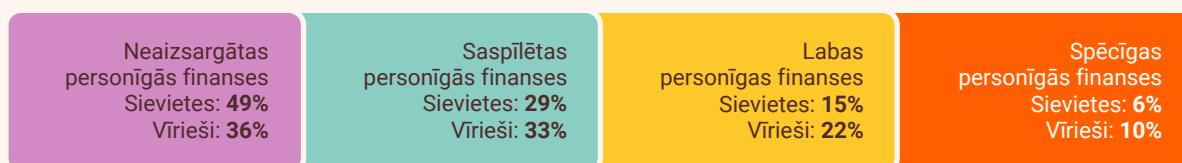
Lielākais klupšanas akmens Latvijas iedzīvotājiem finanšu veselības jomā salīdzinājumā ar Igaunijas un Lietuvas iedzīvotājiem, izrādījies drošības uzkrājumu apjoms – Latvijā ievērojami mazākai sabiedrības daļai ir izveidoti uzkrājumi vismaz 3 mēnešu ienākumu apmērā. Ja Latvijā pienācīgs “finanšu drošības spilvens” ir 19% iedzīvotāju, tad Igaunijā un Lietuvā tāds ir 35 un 29% iedzīvotāju.

Atšķirība pēc dzimuma un ienākumiem

Finanšu veselības indekss Latvijā augstāks ir vīriešiem – 47. Sievietēm indeksa rādītājs ir 41. Atšķirību veido gan finanšu iespējas, gan finanšu zināšanas. Līdz ar to sieviešu personīgās finanses ir mazāk aizsargātas nekā vīriešiem. Līdzīgu situāciju

var novērot arī pārējās šajā pārskatā apskatītajās valstīs. Neaizsargātas personīgās finanses Latvijā ir 36% vīriešu un 49% sieviešu. Ar labu vai spēcīgu finanšu veselību sabiedrībā ir 32% vīriešu un 21% sieviešu.

Viens no iemesliem, kāpēc sievietēm ir vājāka finanšu veselība, ir zemāki ienākumi. Aizvien pastāv ienākumu atšķirības starp abiem dzimumiem. Kā liecina pētījumi, iedzīvotājiem ar augstākiem ienākumiem ir labāka finanšu veselība. Viņu finanšu veselības indeksa rādītājs sasniedz 62,

kamēr iedzīvotājiem zemāko ienākumu segmentā indeksa vērtība ir vien 34. Tomēr arī lielāku ienākumu segmentā lielai daļai iedzīvotāju ir neaizsargātas vai vājas personīgās finanses, tomēr daudz mazākā mērā nekā iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem.

Ienākumi pēc nodokļiem un finanšu veselības indekss

Līdzīgi kā kopējā finanšu veselības indeksa vērtība pieaug, palielinoties ienākumiem, tā arī iedzīvotāju finanšu zināšanas un iespējas korelē ar ienākumu līmeni. Jo mazāki ienākumi, jo vājākas zināšanas un finansiālās iespējas. Visbūtiskākās atšķirības ir tieši spējā salāgot izdevumus ar ienākumiem, kur teju puse iedzīvotāju ar zemiem ienākumiem norāda, ka izdevumi parasti ir lielāki par ienākumiem. Līdz ar to likumsakarīgi, ja nav izdevies sakārtot pašus finanšu veselības pamatus, iespējas nostabilizēt naudas lietas ir nelielas.

Indeksa vērtībā redzams, ka iedzīvotāju ienākumu līmenis ir cieši saistīts ar finanšu zināšanām, tomēr, vaicājot

iedzīvotājiem, vai tiem ir visas nepieciešamās zināšanas, lai labi pārvaldītu savas naudas lietas, pašnovērtējuma atbildēs sadalījums nav īpaši atkarīgs no ienākumu līmeņa.

Zemā un vidēji zemā ienākumu grupā puse iedzīvotāju norāda, ka tiem ir nepieciešamās zināšanas naudas lietās. Tikpat liela daļa iedzīvotāju ar zemiem ienākumiem norāda, ka jūtas noraižējušies par savām finansēm, bet raizes sarūk iedzīvotājiem ar lielākiem ienākumiem. Izteikti vairāk raizes par savām finansēm ir sievietēm (43%). Savukārt vīrieši par finansēm uztraucas krietni mazāk – to pāduši tikai 30%.

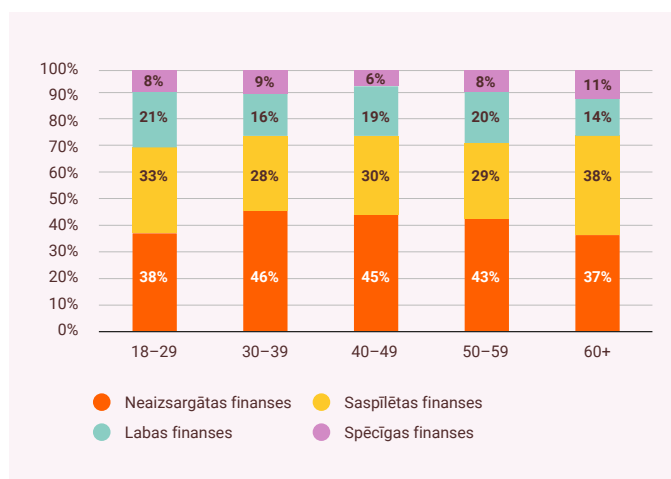
Atšķirība pēc vecuma grupām

Pieaugot iedzīvotāju vecumam, finanšu veselība pakāpeniski uzlabojas. Vislabākā finanšu veselība ir vecuma grupā 60 gadi un vairāk. Likumsakarīgi, ka cilvēkam gadu gaitā uzkrājas zināšanas, ka arī palielinās uzkrājumu līmenis. Salīdzinājumā ar jaunākiem iedzīvotājiem drošības spilvena rādītājs ir ievērojami lielāks tieši šajā vecuma grupā, kā rezultātā aug arī kopējā indeksa vērtība. Tas skaidrojams ar faktu, ka iedzīvotājiem cienījamā vecumā ir izveidoti uzkrājumi, lai gan ienākumi ir vidēji zemāki nekā citām sabiedrības grupām.

	18–29 gadi	30–39 gadi	40–49 gadi	50–59 gadi	60+ gadi
Indekss	45	43	43	45	47

Iedzīvotājiem vecumā no 30 līdz 49 gadiem Finanšu veselības indekss saglabājas jauniešu līmenī un pieaug tikai vēlāk. Būtiskākais faktors, kas to ietekmē, ir finanšu iespējas, kas šai vecuma grupai ir zemāk novērtētas nekā citām. Šī vecuma grupa ir arī visvairāk noraizējusies un satraukta par savām finansēm. Šāds rezultāts ir likumsakarīgs, jo šajā vecuma grupā ir salīdzinoši mazāk iedzīvotāju, kam izdevies izveidot drošības uzkrājumu vismaz trīs mēnešu ienākumu apmērā. Tāpat šī vecuma grupa norāda, ka nav pietiekamu uzkrājumu vecumdienām, kā arī parādu slogs ir pārāk liels. To iespējams skaidrot ar faktu, ka tieši šī vecuma grupa ir ekonomiski visaktīvākā un tai ir daudz dažādu finanšu vajadzību, kas saistās ar ģimeni.

Līdz ar to vislielākā daļa finansiāli neaizsargāto iedzīvotāju ir tieši vecuma grupās no 30 līdz 39 gadiem un no 40 līdz 49 gadiem – attiecīgi 46% un 45% iedzīvotāju. Interesanti, ka jaunieši ir optimistiskāki, atbildot uz jautājumu, “vai tiem ir pietiekami uzkrājumi vecumdienām”, kas, visticamāk, līdz galam neparāda jauniešu vērtējumu vecumdienu šķietamā attāluma dēļ.

**Latvijā
52 no 100**

Zināšanas

Pamatojoties uz pieciem personīgo finanšu jautājumiem, kur katrs jautājums var dot ne vairāk kā 20 punktus, tika izveidots personīgo finanšu zināšanu apakšindekss. Šie pieci jautājumi aptver tādas jomas kā uzkrājumu procenti, inflācija, uzkrājumu risks un aizņēmumu izmaksas.

Latvijas sabiedrība Finanšu zināšanu apakšindeksā uzrāda 52 punktus no 100, kas ir zemākais līmenis Baltijas valstīs un Zviedrijā.

Vīriešiem finanšu zināšanas vidusmērā ir augstākas (56) nekā sievietēm (48). Jāpiebilst, ka šim apakšindeksa rādītājam ir tendence uzlaboties, pieaugot aptaujāto vecumam, tomēr pēc 55 gadu vecuma zināšanu līmenis stabilizējas. Līdzīga pieauguma tendence vērojama arī indeksa sadaļā par ienākumiem, kur zināšanas par naudas lietām pieaug, pieaugot ienākumiem. Zemākais finanšu zināšanu rādītājs ir studentiem (42) un bezdarbniekiem (44), kamēr lielākais – uzņēmējiem (55) un pilna laika nodarbinātajiem (54). Vidēji spēcīgāks finanšu zināšanu rādītājs ir iedzīvotājiem, kuri jūtas droši par savām finansēm (57). Finanšu zināšanu līmenis atšķiras arī reģionālā griezumā – zemākais rādītājs ir Kurzemē (44), bet augstākais – Pierīgā (56). Finanšu zināšanām ir novērojama sakarība ar personīgā budžeta plānošanu – iedzīvotāji, kuri budžetu neplāno, uzrāda zemu finanšu zināšanu līmeni (42), savukārt zināšanas labākas ir tiem, kuri savas finanses plāno pēc vajadzības vai katru mēnesi. Likumsakarīgi, ka labas finanšu zināšanas ir iedzīvotājiem, kuri ir izveidojuši drošības spilvenu trīs un vairāk mēnešu ienākumu apmērā (63).

Apskatot Latvijas iedzīvotāju atbildes uz pieciem finanšu zināšanu jautājumiem, jāsecina, ka vājākās zināšanas ir tieši jautājumos par vērtspapīriem.

Aptaujātajiem visgrūtāk ir atbildēt uz jautājumiem par obligāciju tēmu – procentu likmju un obligāciju cenu sakarību izprot vien katrs septītais. Nedaudz labāka izpratne ir par ieguldījumu risku – teju puse iedzīvotāju var atbildēt pareizi. Obligāciju tēma, izrādās, ir ciets rieksts visu četru pētījumā apskatīto valstu iedzīvotājiem, bet ieguldījumu risku tēmu labāk pārvalda Zviedrijas iedzīvotāji – tur vien retais atbild nepareizi vai norāda, ka nezina atbildi uz šo jautājumu. Interesanti, ka arī kredītu izmaksu tēmā visu četru valstu iedzīvotāji orientējas samērā slikti. Lai arī nedaudz vairāk nekā puse iedzīvotāju apzinās, ka īsākā kredīta atmaksas laikā procentos par aizņēmumu samaksās mazāk, pat ja ikmēneša maksājums būs lielāks, salīdzinoši liela daļa nevar uz šo jautājumu atbildēt vispār vai atbild nepareizi. Vismazākās grūtības iedzīvotājiem sagādā jautājumi par inflācijas ietekmi uz maksāspēju nākotnē, kā arī procentu ietekmi uz uzkrājumiem.

Kopumā puse iedzīvotāju piekrīt vai daļēji piekrīt apgalvojumam, ka tiem ir pietiekamas zināšanas, lai pārvaldītu savas finanses. Šeit nav novērojamas būtiskas atšķirības starp sievietēm un vīriešiem. Kā liecina indeksa rezultāti, pārliecība par savām zināšanām pieaug, palielinoties iedzīvotāju vecumam. Vislielākā pārliecība raksturīga uzņēmējiem, bet mazākā – studentu vidū.

”

**Spēcīgas finanšu veselības
sasniegšanā būtiska nozīme
ir gan zināšanām,
gan finanšu iespējām,
kas uzlabojas pārdomātas
rīcības un atbildīgu
lēmumu rezultātā!**

Iespējas

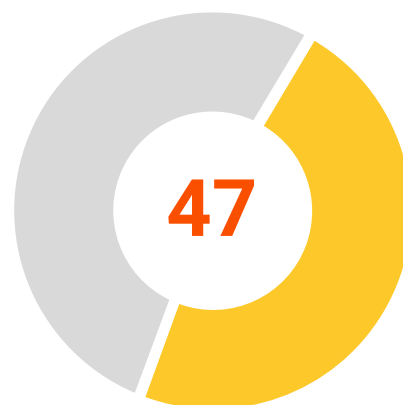
Finanšu veselības indeksa otra sastāvdaļa ir finanšu iespēju apakšindekss, kura vērtība tiek iegūta, sabiedrībai novērtējot savu finanšu situāciju un uzvedību. Finanšu iespējas tiek mērītas ar pieciem jautājumiem, kur katrā jautājumā tiek novērtēta situācija kopumā, savukārt apakšindeksa vērtība tiek noteikta, aprēķinot visu piecu jautājumu vidējo rezultātu.

Kopējais finanšu iespēju apakšindekss Latvijā ir 43 punkti no 100, kas, līdzīgi kā finanšu zināšanās, ir zemākais Baltijas valstīs un Zviedrijā. Lietuvā šis rādītājs ir 51, Igaunijā – 48, bet Zviedrijā – 74. Arī šajā indeksa sadaļā visās valstīs vērojama līdzīga tendence – vīriešiem finanšu iespēju rādītājs ir augstāks nekā sievietēm. Latvijā tas ir 46 vīriešiem un 40 – sievietēm. Finanšu iespēju rādītājs vecuma grupai 35–54 Latvijā ir vidēji zemāks nekā jaunākiem un vecākiem iedzīvotājiem. Likumsakarīgi, ka iedzīvotāji, kuri jūtas droši par savām finansēm vai jūt zināmu brīvību pieņemt ar finansēm saistītus jautājumus, demonstrē augstāku finanšu iespēju rādītāju.

Iedzīvotāju finanšu situācija dažādās finanšu jomās ir atšķirīga, līdz ar to šajā pārskatā apskatīsim finanšu iespēju jautājumus izvērstāk.

Budžets

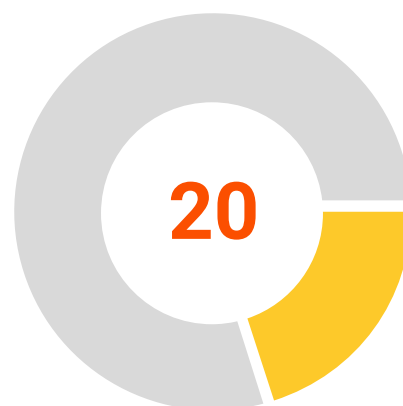
Galvenais priekšnoteikums veselīgām finansēm ir sabalansēts personīgais vai ģimenes ikdienas budžets. Tas nozīmē, ka vidēji mēnesī dažādos maksājumos un tēriņos iztērējam mazāk, nekā nopelnām. Latvijā tikai nedaudz vairāk par trešdaļu iedzīvotāju (39%) pēdējo 12 mēnešu laikā ienākumi ir pārsnieguši izdevumus. Otrā trešdaļa (29%) aptaujāto norāda, ka ienākumi ir bijuši līdzvērtīgi izdevumiem. Attiecīgi vēl trešdaļa (29%) norāda, ka ienākumi ir bijuši zemāki par izdevumiem. Ja ienākumi nepārsniedz izdevumus, tad iespējas veidot uzkrājumus un rūpēties par drošu finanšu situāciju ir teju neiespējami. Situāciju, kad ienākumi ir lielāki par izdevumiem, biežāk piedzīvojuši vīrieši (44%), iedzīvotāji ar lielākiem ienākumiem un uzņēmēji (49%). Ir novērojama arī sakarība, ka iedzīvotājiem ar augstāku finanšu zināšanu līmeni ir ievērojami labāka situācija ar ikmēneša budžetu.

Budžeta indeksa novērtējums

Finanšu drošība

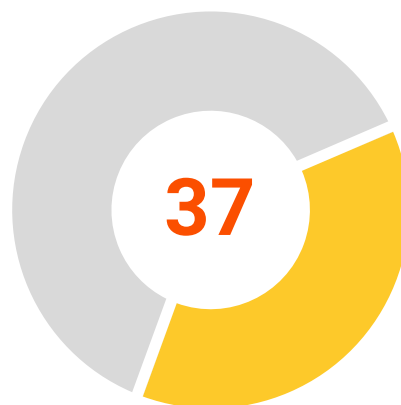
Finanšu drošība nosaka, cik pasargāts no negaidītiem satricinājumiem ir mūsu budžets, uzkrājumi un citi īpašumi. Būtiskākā loma finanšu drošībā ir apdrošināšanai, tomēr šajā kategorijā ietilpst arī dažāda veida līgumi, kas pasargā mūsu īpašumu no dažādiem ārējiem notikumiem. Tieši finanšu drošība Latvijas sabiedrībā guvusi viszemāko novērtējumu – tikai 17% iedzīvotāju apgalvo, ka to māsaiņniecība ir pietiekami nodrošināta pret dažādiem riskiem. Trešdaļa aptaujāto norāda, ka tiem trūkst jebkāda nodrošinājuma. Vismazāk aizsargāti jūtas iedzīvotāji pirmspensijas vecumā, kā arī iedzīvotāji ar zemiem ienākumiem. Interesanti, ka neprecēti cilvēki ievērojami vairāk nekā precētie jūtas neaizsargāti pret dažādu negadījumu sekām. Kaimiņvalstīs savukārt situācija nav tik viennozīmīga: Zviedrijā aizsargāti jūtas 75% iedzīvotāju, bet Lietuvā un Igaunijā krietni mazāk – vien 26% un 25%.

Finanšu drošības indeksa novērtējums

Drošības spilvens

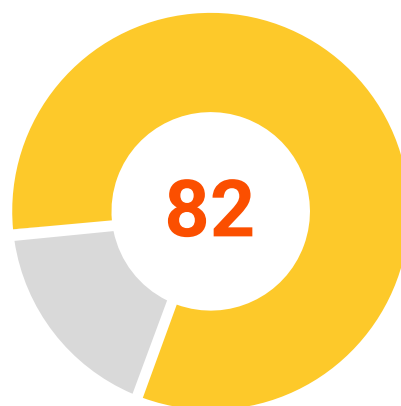
Vēl viena svarīga personīgo finanšu daļa ir uzkrājumi drošībai jeb drošības spilvens. Uzkrājumi ļauj labāk pārdzīvot neparedzētas situācijas un segt ar tām saistītos izdevumus, kā arī justies drošāk par savām naudas lietām. Vēlamais drošības spilvens ir vismaz trīs mēnešu ienākumu apmērā. Latvijā iedzīvotāju, kuriem šis nosacījums ir izpildīts, ir vien neliela daļa: pēc pētījuma datiem – tikai 19%. Labāka situācija ir vērojama pārējās pētījuma valstīs – Lietuvā, Igaunijā un Zviedrijā. Lietuvā šādu cilvēku ir 35%, bet Igaunijā un Zviedrijā – 29% un 61%. Satraucoši, ka 35% Latvijas iedzīvotāju norāda, ka tiem nav nekāda drošības spilvena, turklāt vēl lielāks šādu iedzīvotāju īpatsvars ir tieši ekonomiski aktīvākajā vecuma grupā no 35 līdz 54 gadiem. Nav pārsteigums, ka pusei Latvijas iedzīvotāju, kuri savu budžetu vispār neplāno, nav izveidots nekāds drošības spilvens.

Drošības spilvena indeksa novērtējums

Kredītu slogs

Lai arī Latvijā pēc aptaujas datiem ir lielāka to iedzīvotāju daļa, kura nav aizņēmusies līdzekļus, aizņēmuma indeksa vērtējums Latvijā ir nedaudz zemāks nekā Baltijā kopumā un Zviedrijā. Saskaņā ar pētījuma rezultātiem Latvijā 42% iedzīvotāju nav kredītsaistību, līdz ar to aizdevumu atmaksa nerada slogu uz ikmēneša budžetu. Tomēr tie iedzīvotāji, kuri ir aizņēmušies, biežāk nekā citu valstu iedzīvotāji norāda, ka aizdevumu atmaksa tiem sagādā raizes. Satraucoši, ka Latvijā 19% iedzīvotāju norāda, ka ir aizņēmušies nedaudz vairāk vai pat daudz vairāk, nekā spēj apmaksāt. Lietuvā, Igaunijā un Zviedrijā šādu iedzīvotāju īpatsvars ir mazāks, proti, 13%, 18% un 6%. Vērtējot atšķirības starp sievietēm un vīriešiem indeksa kredītu sloga kategorijā, jāteic, ka būtisku atšķirību nav. Vienlaikus novērojams, ka lielākas grūtības apmaksāt aizņēmumus ir iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem. Šāda tendence vērojama arī iedzīvotāju grupā, kuri neplāno savas finanses – tur grūtības atmaksāt aizdevumus ir 24% iedzīvotāju. Pētījums rāda, ka iedzīvotājiem, kuriem aizņēmumu atmaksa sagādā raizes, krietni vairāk kā citi apgalvo, ka to finanšu situācija nav droša. Cilvēki izjūt kontroles un brīvības trūkumu, kā arī nav pārliecināti, ka spēs veiksmīgi pārdzīvot finanšu satricinājumus, piemēram, procentu likmju kāpumu.

Aizņemšanās indeksa novērtējums

Uzkrājumi vecumdienām

Vecumdienu uzkrājumu kategorijā Baltijas valstīs ir salīdzinoši līdzīga situācija. 40% iedzīvotāju Latvijā un 41% Lietuvā un Igaunijā norāda, ka tiem nav pārliecības par uzkrājumu, kas tiek veidoti vai jau ir izveidoti, pietiekamību. Pārliecināti par saviem uzkrājumiem ir vien 15% Latvijas iedzīvotāju. Biežāk šādu pārliecību pauž vīrieši (18%), iedzīvotāji ar lielākiem ienākumiem un iedzīvotāji vecumā virs 65 gadiem. Liels optimisms ir novērojams arī jauniešu auditorijā, kas, visticamāk, skaidrojams ar faktu, ka šai grupai vecumdienas ir vēl salīdzinoši tālu. Ja vērtē vidējo vecumu pensiju 3. līmeņa uzkrājēju vidū, tad jauniešu īpatsvars tomēr ir samērā zems. Tas nozīmē, ka jauniešu optimisms ir ne visai pamatots. Visnedrošāk par saviem uzkrājumiem vecumdienām jūtas sievietes (45%), iedzīvotāji vecumā no 35 līdz 44 gadiem (46%) un iedzīvotāji ar izteikti zemiem ienākumiem (saņem minimālo algu un mazāk, 60%). Zviedrijā 44% iedzīvotāju jūtas samērā pārliecināti par saviem uzkrājumiem vecumdienām, bet 20% – tieši pretēji.

Uzkrājumu vecumdienām indeksa novērtējums

A photograph of two men walking towards the camera on a city street. The man on the left is wearing a grey beanie, a light grey t-shirt, and a blue denim jacket. The man on the right is wearing a dark red t-shirt and a green jacket. They are both smiling and looking at each other. In the background, there are green trees and a white building.

Par drošību ir
jāparūpējas!

Plānošana palielina drošību un finansiālo veselību

Latvijas iedzīvotāju vidū vērojama liela nedrošība par savu finansiālo stāvokli. Saskaņā ar pētījuma rezultātiem tikai katrs piektais Latvijas iedzīvotājs (20%) ir gatavs paust samērā stingru pārliecību, ka kopumā jūtas drošs par savām naudas lietām. Visbiežāk (45%) iedzīvotāji spiesti atzīt, ka jūtas nedroši, vai arī sajūtas mēdz būt drīzāk krietni rezervētas, nespējot nosliekties uz vienu vai otru pusi un savu finanšu drošību vērtējot kā viduvēju (35%).

Viens no finansiālās drošības aspektiem iekļauj arī finansiālo neatkarību. Satraucoši, ka ceturtnā daļa respondentu (24%) pauž bažas un norāda, ka nespētu patstāvīgi tikt galā ar finansiālas dabas izaicinājumiem. Jo īpaši šāda nedrošība novērojama sievietes vidū – 30% sievietes atzīst, ka finanšu jomā ir atkarīgas no kāda cita (pretstatā 17% vīriešu).

Saprotams, ka ikvienam ir svarīgi rūpēties par savu finanšu veselību un mazināt iespējamos riskus, ko varētu nest dažādi negaidīti satricinājumi. Svarīgi apzināties, ka apdrošināšana ir neatņemams palīgs naudas lietu drošības un finanšu veselības nodrošināšanā.

Drošība naudas jautājumos viennozīmīgi saistīta arī ar savu finanšu kontroles līmeni. Tiesa, kontroli pār savām naudas lietām izjūt tikai 47% Latvijas iedzīvotāju. Pārējie atzīst, ka kontrole pār finansēm īsti nav viņu pašu rokās, tāpēc viņi ļauj lietām ritēt savu gaitu vai arī savas finansiālās situācijas dēļ ir spiesti iespēju robežās pielāgoties apstākļiem. Budžeta plānošanu, kas būtiski ietekmē spēju kontrolēt situāciju, īsteno vien 49% iedzīvotāju.

Pētījuma rezultāti iezīmē likumsakarību – ja cilvēks pietiekami rūpīgi nepievēršas naudas lietu regulārai un sistemātiskai plānošanai, nedrošības un nepastāvības varbūtība palielinās. Redzams, ka savas māsaimniecības finanses biežāk plāno sievietes (53% pretstatā 43% vīriešu), iedzīvotāji vecumā no 25 līdz 55 gadiem, kā arī augstāku ienākumu saņēmēji. Pētījuma rezultāti arī ļauj secināt, ka augstāku drošības sajūtu lielāku ienākumu saņēmēji iegūst ne vien lielāka naudas apjoma dēļ, bet arī tāpēc, ka rūpīgāk attiecas pret to, kas ar šo naudu notiek. **Ja jūs katru mēnesi sekojat līdzī savām finansēm un pieņemat pārdomātus lēmumus, jūs liekat būtiskus pamatus labākai finanšu veselībai.**

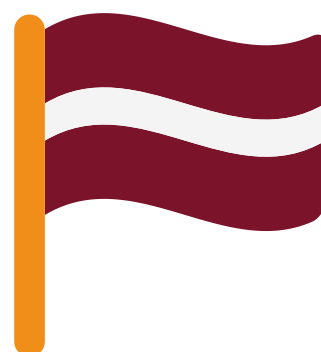
Tikai 17% Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka viņu finanses dod viņiem brīvību darīt to, ko viņi vēlas, gan tagad, gan arī nākotnē. Vīriešu vidū šis īpatsvars ir nedaudz lielāks nekā sievietes vidū – 21% salīdzinājumā ar 15%. Drošas personīgās finanses palīdz sasniegt stabilitāti visa mūža garumā. Ar zināšanām, plānošanu un regulāru kontroli tiek radīti apstākļi, lai būtu iespējams ietekmēt finanses ne tikai tagad, bet arī nākotnē.

Drošība naudas lietās ir atkarīga no ikdienas naudas plūsmas, tūlītēju vajadzību nodrošināšanas, kā arī virzības uz dažādu īstermiņa un ilgtermiņa mērķu sasniegšanu. Soli pa solim, mērķtiecīgi sakārtojot finanses, iespējams parūpēties gan par drošību, gan savas finansiālās situācijas pakāpenisku uzlabošanu.

Ārējā vide nav pilnībā prognozējama un, protams, atsaucas arī uz indivīda naudas lietām, tomēr – jo lielāka kārtība personīgo finanšu jomā, jo lielākas iespējas mīkstināt ārējos satricinājumus un neļaut tiem būtiski iespaidot savu nākotni.

Reģionālās atšķirības

Finanšu veselības līmenis ir atšķirīgs dažādos Latvijas reģionos. Augstākais finanšu veselības indeksa rādītājs vērojams Rīgā un Pierīgā dzīvojošajiem (46 un 47), nedaudz zemāks – Zemgalē (44) un Vidzemē (42) dzīvojošajiem, viszemākais – Kurzemes un Latgales (41) iedzīvotājiem. Savukārt viszemākais finanšu zināšanu līmenis ir Kurzēmē (44), visaugstākais – Pierīgā (56).

Vērtējot savus ienākumus iepriekšējo divpadsmit mēnešu apmērā, vairums Rīgas un Latgales iedzīvotāju norāda, ka tie bijuši vien nedaudz lielāki nekā izdevumi, taču pārējos Latvijas reģionos iedzīvotāji savu ienākumu apmēru vērtē kā vienlīdzīgu ar izdevumu apjomu. Pavisam maza iedzīvotāju daļa – Pierīgā 4%, Latgalē 6%, pārējos reģionos no 7 līdz 8% – uzskata, ka viņu ienākumu apjoms ir daudz lielāks par izdevumiem. Gandrīz 40% no Vidzemē, Kurzēmē un Latgalē dzīvojošajiem atzīmē, ka viņu rīcībā nav uzkrājumu neparedzētiem gadījumiem. Ieteicamais drošības spilvens trīs mēnešalgu apmērā pieejams vien nelielai daļai aptaujāto – vislielākais rādītājs Rīgā un Pierīgā (22%), vismazākais – Latgalē (14%).

Tomēr finansiālu drošības sajūtu iespējams radīt ne tikai ar uzkrājumu izveidošanu un gatavošanos neparedzētiem izdevumiem īstermiņā, bet arī izmantojot apdrošināšanas sniegtās iespējas. Teju trešā daļa visu aptaujāto Latvijas iedzīvotāju atzīst, ka jūtas pilnībā neaizsargāti pret neparedzētiem gadījumiem, proti, neizmanto apdrošināšanas un citas juridiskās iespējas. Procentuāli lielākais šādu

iedzīvotāju skaits ir Zemgalē (38%), mazākais – Rīgā (27%) un Pierīgā (25%). Vismazākā pārliecība par savu gatavību negadījumiem vērojama Latgalē – vien nepilni 3% respondentu atzīst, ka ir pilnībā sagatavojušies nelaimes gadījumiem un citiem neparedzētiem notikumiem, kas viņus varētu piemeklēt.

Arī parādu slogs būtiski ietekmē finanšu veselības indeksa rādītājus. Liela daļa respondentu – Kurzēmē 52%, Rīgā 35%, Vidzemē 40%, pārējos reģionos 43 līdz 46% – norāda, ka šobrīd viņiem nav nekādu parādsaistību. Procentuāli vislielākais iedzīvotāju skaits, kuri atzīst, ka viņu parādsaistības ir daudz lielākas, nekā tās iespējams pārvaldīt, ir Zemgalē (10%) un Rīgā (9%), vismazākais – Pierīgā (3%) un Vidzemē (4%).

Novērtējot savu uzkrājumu apjomu, vairāk nekā trešā daļa visu aptaujāto atzīst, ka absolūti nejūtas pārliecināti par to, ka pēc pensionēšanās spēs finansiāli atļauties dzīvot tādu dzīvi, kādu vēlētos. Reģionāli no šiem respondentiem lielākais skaits ir Vidzemē (43%) un Rīgā (44%), pārējos reģionos – 34 līdz 38%.

”

**Ienākumu apmērs vien
nav drošs garants sakārtotām,
drošām un veselīgām finansēm –
liela nozīme ir nevis tam,
cik daudz naudas ir konkrētam
indivīdam, bet gan tam,
ko spējam ar šiem finanšu
līdzekļiem paveikt.**

Noslēgums

Dzīves laikā personīgās finanses ir nemitīgas šūpoles starp šodienas un nākotnes vajadzībām – mēs tiecamies pēc drošības un kontroles šeit un tagad, tomēr vēlamies saglabāt arī telpu nākotnes sapņiem un finanšu vajadzībām. Finanšu veselība Latvijā kopumā vērtējama kā samērā vāja. Teju pusei Latvijas iedzīvotāju personīgās finanses ir neaizsargātas. Šajā grupā ietilpst 43% iedzīvotāju, kas atzīst, ka ir grūtības segt ikdienas tēriņus, nav iespēju izveidot uzkrājumu un aizsargāt savas ģimenes finanses.

Indeksa vērtībā redzams, ka iedzīvotāju ienākumu līmenis ir cieši saistīts ar finanšu zināšanām, tomēr iedzīvotāju pašnovērtējums par nepieciešamajām zināšanām, lai labi pārvaldītu savas naudas lietas, ir samērā augsts un nav atkarīgs no ienākumu līmeņa. Lai arī Indeksa zināšanu komponente (52) Latvijas iedzīvotājiem ir augstāka par finanšu spēju komponenti (43), šajā jomā joprojām ir gana daudz uzlabojamu lietu.

Lielākais kļūšanas akmens Latvijas iedzīvotājiem finanšu veselības jomā ir tieši finansiālās spējas, jo īpaši spēja tikt galā ar dažādām neparedzētām situācijām, kas būtiski ietekmē finanšu plūsmu (20%), kā arī zema pārliecība par pietiekamiem uzkrājumiem vēlamā dzīves līmeņa nodrošināšanai vecumdienās (27%). Pētījums parāda, ka Latvijas iedzīvotāju spējas ietekmē arī finanšu vide, kurā nākas pieņemt lēmumus un rīkoties ar savām finansēm. Redzams, ka kaimiņvalstis Baltijā saskaras ar līdzīgiem izaicinājumiem, tomēr ir soli priekšā Latvijai, pateicoties tam, ka lielāks iedzīvotāju īpatsvars spējis izveidot drošības spilvena uzkrājumus vismaz trīs mēnešalgu apmērā.

Labā finanšu veselība ir relatīvs jēdziens, kas atkarīgs no katras mājsaimniecības situācijas. Var piekrist, ka ir vieglāk pārvaldīt savus izdevumus un spēt izveidot uzkrājumus, ja ir lielāki ienākumi, taču tas absolūti nav labas finanšu veselības priekšnoteikums. Arī lielāku ienākumu segmentā lielai daļai iedzīvotāju ir neaizsargātas vai vājas personīgās finanses, tomēr daudz mazākā mērā nekā iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem. Protams, ja nav izdevies sakārtot pašus finanšu veselības pamatus, iespējas nostabilizēt naudas lietas ir ierobežotas, taču ne iespējamas.

Indeksa pētījums parāda, ka ienākumu apmērs vien nav drošs garants sakārtotām, drošām un veselīgām finansēm. Liela nozīme ir nevis tam, cik daudz naudas ir konkrētam individuālam, bet gan tam, ko spējam ar šiem finanšu līdzekļiem paveikt. Svarīgi apzināties, ka finanšu veselību var sasniegt, rūpējoties gan par savām zināšanām attiecīgajā jomā, gan par to, ka spējam pieņemt labākos iespējamus lēmumus, izdarīt secinājumus un mācīties no savām kļūdām.

Atbilstošām zināšanām, rūpīgai plānošanai un pārdomātai rīcībai ir būtiska loma labas finanšu veselības sasniegšanā.

”

Datu tabulas

Atspoguļo Latvijas iedzīvotāju situāciju (skaitļi ir noapaļoti).

Finanšu veselības indekss

	Kopā	Vīrieši	Sievietes
Finanšu veselība	44	47	41
Finanšu zināšanas	52	56	48
Finanšu iespējas	43	46	40

	18-29 gadi	30-39 gadi	40-49 gadi	50-59 gadi	60+gadi
Finanšu veselība	45	43	43	45	47
Finanšu zināšanas	44	51	53	56	52
Finanšu iespējas	46	41	40	43	47

Finanšu veselības līmeņi

	Kopā	Vīrieši	Sievietes
Neaizsargātas finanses	43 %	36 %	49 %
Saspīlētas finanses	31 %	33 %	29 %
Labas finanses	18 %	22 %	15 %
Spēcīgas finanses	8 %	10 %	6 %

	18-29 gadi	30-39 gadi	40-49 gadi	50-59 gadi	60+ gadi
Neaizsargātas finanses	38 %	46 %	45 %	43 %	37 %
Saspīlētas finanses	33 %	28 %	30 %	29 %	38 %
Labas finanses	21 %	16 %	19 %	20 %	14 %
Spēcīgas finanses	8 %	9 %	6 %	8 %	11 %

Atbildes uz indeksa finanšu zināšanu jautājumiem.

Pieņemiet, ka jums krājkontā ir 100 EUR un procentu likme ir 2 % gadā.

Kā jūs domājat, cik liela summa būtu kontā pēc 5 gadiem, ja jūs tajā atstātu naudu?

	Kopā	Vīrieši	Sievietes
Vairāk nekā 102 EUR	76 %	79 %	72 %
Tieši 102 EUR	9 %	8 %	10 %
Mazāk nekā 102 EUR	8 %	6 %	9 %
Izvēlos neatbildēt	2 %	1 %	2 %
Nezinu	6 %	5 %	7 %

	18-29 gadi	30-39 gadi	40-49 gadi	50-59 gadi	60+ gadi
Vairāk nekā 102 EUR	63 %	76 %	79 %	79 %	78 %
Tieši 102 EUR	14 %	11 %	8 %	5 %	7 %
Mazāk nekā 102 EUR	14 %	7 %	6 %	6 %	7 %
Izvēlos neatbildēt	2 %	2 %	1 %	3 %	1 %
Nezinu	7 %	4 %	6 %	7 %	8 %

Iedomājieties, ka jūsu krājkonta procentu likme ir 1 % gadā un inflācija ir 2 % gadā.
Cik daudz jūs varētu iegādāties par šajā kontā esošo naudu pēc 1 gada?

	Kopā	Virieši	Sievietes
Vairāk nekā šodien	8 %	8 %	7 %
Tieši tikpat daudz	11 %	8 %	13 %
Mazāk nekā šodien	70 %	76 %	64 %
Izvēlos neatbildēt	3 %	2 %	4 %
Nezinu	9 %	6 %	12 %

	18-29 gadi	30-39 gadi	40-49 gadi	50-59 gadi	60+ gadi
Vairāk nekā šodien	14 %	9 %	7 %	5 %	3 %
Tieši tikpat daudz	15 %	15 %	11 %	7 %	5 %
Mazāk nekā šodien	60 %	65 %	68 %	77 %	79 %
Izvēlos neatbildēt	3 %	4 %	3 %	3 %	3 %
Nezinu	7 %	7 %	11 %	8 %	11 %

Ja procentu likmes pieaug, kas parasti notiek ar obligāciju cenām?

	Kopā	Virieši	Sievietes
Tās pieaugs	26 %	32 %	20 %
Tās samazināsies	15 %	15 %	15 %
Tās nemainīsies	8 %	8 %	8 %
Sarp obligāciju cenām un procentu likmēm nav saistības	22 %	24 %	21 %
Izvēlos neatbildēt	5 %	2 %	7 %
Nezinu	24 %	18 %	29 %

	18-29 gadi	30-39 gadi	40-49 gadi	50-59 gadi	60+ gadi
Tās pieaugs	26 %	25 %	28 %	25 %	23 %
Tās samazināsies	13 %	16 %	15 %	16 %	15 %
Tās nemainīsies	12 %	10 %	5 %	5 %	8 %
Sarp obligāciju cenām un procentu likmēm nav saistības	18 %	17 %	25 %	27 %	24 %
Izvēlos neatbildēt	7 %	7 %	1 %	5 %	5 %
Nezinu	25 %	25 %	25 %	21 %	25 %

15 gadu hipotēkai parasti ir nepieciešami lielāki ikmēneša maksājumi nekā 30 gadu hipotēkai, taču kopā procentu maksājumos visa aizdevuma laikā būs samaksāts mazāk.

	Kopā	Vīrieši	Sievietes
Pareizi	54 %	60 %	49 %
Nepareizi	25 %	22 %	27 %
Izvēlos neatbildēt	4 %	4 %	4 %
Nezinu	17 %	14 %	20 %

	18-29 gadi	30-39 gadi	40-49 gadi	50-59 gadi	60+ gadi
Pareizi	45 %	58 %	54 %	60 %	47 %
Nepareizi	27 %	26 %	26 %	20 %	25 %
Izvēlos neatbildēt	9 %	2 %	3 %	3 %	5 %
Nezinu	18 %	13 %	18 %	17 %	23 %

Viena uzņēmuma akciju iegāde parasti nodrošina drošāku peļņu nekā akciju fonds.

	Kopā	Vīrieši	Sievietes
Pareizi	16 %	18 %	14 %
Nepareizi	44 %	50 %	39 %
Izvēlos neatbildēt	6 %	5 %	7 %
Nezinu	34 %	27 %	40 %

	18-29 gadi	30-39 gadi	40-49 gadi	50-59 gadi	60+ gadi
Pareizi	27 %	22 %	9 %	11 %	14 %
Nepareizi	40 %	39 %	47 %	49 %	44 %
Izvēlos neatbildēt	9 %	7 %	6 %	4 %	4 %
Nezinu	24 %	31 %	38 %	37 %	39 %

Atbildes uz indeksa finanšu iespēju jautājumiem.

Vai pēdējo divpadsmit mēnešu laikā jūsu mājsaimniecības ikmēneša ienākumi pārsvarā bija augstāki vai zemāki nekā izdevumi?

	Kopā	Vīrieši	Sievietes
Ienākumi pārsvarā bija daudz zemāki nekā izdevumi	14 %	12 %	16 %
Ienākumi pārsvarā bija nedaudz zemāki nekā izdevumi	14 %	10 %	18 %
Ienākumi pārsvarā bija tikpat augsti, cik izdevumi	29 %	30 %	29 %
Ienākumi pārsvarā bija nedaudz augstāki nekā izdevumi	33 %	36 %	29 %
Ienākumi pārsvarā bija daudz augstāki nekā izdevumi	7 %	8 %	6 %
Es nesaprotu jautājumu	1 %	1 %	0 %
Izvēlos neatbildēt	1 %	1 %	1 %
Es nezinu	1 %	1 %	1 %

	18-29 gadi	30-39 gadi	40-49 gadi	50-59 gadi	60+ gadi
Ienākumi pārsvarā bija daudz zemāki nekā izdevumi	14 %	13 %	16 %	14 %	15 %
Ienākumi pārsvarā bija nedaudz zemāki nekā izdevumi	12 %	15 %	18 %	11 %	14 %
Ienākumi pārsvarā bija tikpat augsti, cik izdevumi	25 %	31 %	29 %	27 %	35 %
Ienākumi pārsvarā bija nedaudz augstāki nekā izdevumi	33 %	30 %	32 %	36 %	30 %
Ienākumi pārsvarā bija daudz augstāki nekā izdevumi	12 %	8 %	2 %	8 %	6 %
Es nesaprotu jautājumu	1 %	2 %	0 %	1 %	0 %
Izvēlos neatbildēt	3 %	0 %	1 %	1 %	1 %
Es nezinu	0 %	0 %	1 %	2 %	0 %

Vai pašreizējā dzīves situācijā jūsu mājsaimniecība ir pietiekami nodrošināta un tai ir juridiski dokumenti negadījumu, slimības vai citiem neparedzētiem gadījumiem (piem., īpašuma apdrošināšana, nelaimes gadījumu un dzīvības apdrošināšana, līgumi, testamenti u.c.)?

	Kopā	Vīrieši	Sievietes
Mana mājsaimniecība nav pietiekami nodrošināta	30 %	25 %	34 %
Mana mājsaimniecība ir daļēji nodrošināta	27 %	25 %	28 %
Mana mājsaimniecība zināmā mērā ir pietiekami nodrošināta	21 %	26 %	17 %
Es zināmā mērā esmu pārliecināts/-a, ka nodrošinājums ir pietiekams	10 %	10 %	10 %
Es esmu pārliecināts/-a, ka nodrošinājums ir pietiekams	7 %	9 %	6 %
Es nesaprotu jautājumu	1 %	1 %	1 %
Izvēlos neatbildēt	2 %	2 %	2 %
Es nezinu	2 %	1 %	2 %

	18-29 gadi	30-39 gadi	40-49 gadi	50-59 gadi	60+ gadi
Mana mājsaimniecība nav pietiekami nodrošināta	27 %	29 %	29 %	33 %	30 %
Mana mājsaimniecība ir daļēji nodrošināta	24 %	26 %	25 %	29 %	28 %
Mana mājsaimniecība zināmā mērā ir pietiekami nodrošināta	20 %	18 %	24 %	23 %	21 %
Es zināmā mērā esmu pārliecināts/-a, ka nodrošinājums ir pietiekams	15 %	9 %	13 %	6 %	11 %
Es esmu pārliecināts/-a, ka nodrošinājums ir pietiekams	8 %	10 %	5 %	6 %	8 %
Es nesaprotu jautājumu	2 %	2 %	0 %	1 %	1 %
Izvēlos neatbildēt	1 %	4 %	2 %	1 %	1 %
Es nezinu	3 %	1 %	2 %	2 %	1 %

Cik pārliecināts/-a jūs esat, ka jūsu mājsaimniecības uzkrājumi ir pietiekami, lai jūs varētu sasniegt vēlamo dzīves līmeni pēc pensionēšanās?

	Kopā	Vīrieši	Sievietes
Nemaz	40 %	34 %	45 %
Mazliet	20 %	19 %	21 %
Daļēji	21 %	25 %	18 %
Vidēji	12 %	14 %	10 %
Ļoti	3 %	4 %	2 %
Es nesaprotu jautājumu	1 %	1 %	1 %
Izvēlos neatbildēt	1 %	1 %	2 %
Es nezinu	2 %	2 %	2 %

	18-29 gadi	30-39 gadi	40-49 gadi	50-59 gadi	60+ gadi
Nemaz	28 %	42 %	43 %	45 %	32 %
Mazliet	23 %	19 %	23 %	20 %	17 %
Daļēji	24 %	21 %	18 %	22 %	24 %
Vidēji	13 %	13 %	11 %	9 %	16 %
Ļoti	7 %	2 %	1 %	2 %	6 %
Es nesaprotu jautājumu	1 %	1 %	0 %	0 %	2 %
Izvēlos neatbildēt	0 %	0 %	1 %	1 %	3 %
Es nezinu	5 %	2 %	2 %	1 %	2 %

Cik liela ir jūsu mājsaimniecības līdzekļu rezerve jeb nauda, kas pieejama neparedzētiem gadījumiem īstermiņā?

	Kopā	Vīrieši	Sievietes
Šādas rezerves nav vispār	34 %	32 %	36 %
Mazāk nekā viena mēneša ienākumi visai mājsaimniecībai	20 %	17 %	23 %
Viena mēneša ienākumi visai mājsaimniecībai	11 %	14 %	9 %
Divu mēnešu ienākumi visai mājsaimniecībai	10 %	11 %	9 %
Trīs vai vairāk mēnešu algas visai mājsaimniecībai	19 %	21 %	17 %
Es nesaprotu jautājumu	0 %	0 %	0 %
Izvēlos neatbildēt	4 %	2 %	5 %
Es nezinu	1 %	1 %	1 %

	18-29 gadi	30-39 gadi	40-49 gadi	50-59 gadi	60+ gadi
Šādas rezerves nav vispār	27 %	36 %	37 %	33 %	32 %
Mazāk nekā viena mēneša ienākumi visai mājsaimniecībai	18 %	20 %	23 %	20 %	20 %
Viena mēneša ienākumi visai mājsaimniecībai	14 %	14 %	11 %	10 %	8 %
Divu mēnešu ienākumi visai mājsaimniecībai	16 %	7 %	9 %	12 %	9 %
Trīs vai vairāk mēnešu algas visai mājsaimniecībai	18 %	17 %	16 %	19 %	26 %
Es nesaprotu jautājumu	1 %	1 %	0 %	0 %	0 %
Izvēlos neatbildēt	4 %	4 %	2 %	5 %	4 %
Es nezinu	2 %	0 %	2 %	1 %	1 %

Kurš no tālāk minētajiem apgalvojumiem raksturo, cik lielā mērā jūsu mājsaimniecības parādsaistības ir pārvaldāmas, ņemot vērā visus jūsu mājsaimniecības pašreizējos parādus? (Pārvaldāmas tādā nozīmē, ka esat spējīgi regulāri veikt kredīta ikmēneša maksājumus)

	Kopā	Vīrieši	Sievietes
Manai mājsaimniecībai nav parādsaistību.	42 %	42 %	42 %
Mājsaimniecības parādsaistības ir pārvaldāmas	35 %	35 %	36 %
Mājsaimniecības parādsaistības ir nedaudz lielākas, nekā iespējams pārvaldīt	12 %	11 %	13 %
Mājsaimniecības parādsaistības ir daudz lielākas, nekā iespējams pārvaldīt	7 %	7 %	6 %
Es nesaprotu jautājumu	1 %	1 %	0 %
Izvēlos neatbildēt	2 %	2 %	1 %
Es nezinu	2 %	1 %	2 %

	18-29 gadi	30-39 gadi	40-49 gadi	50-59 gadi	60+ gadi
Manai mājsaimniecībai nav parādsaistību.	41 %	33 %	37 %	46 %	57 %
Mājsaimniecības parādsaistības ir pārvaldāmas	31 %	39 %	39 %	33 %	30 %
Mājsaimniecības parādsaistības ir nedaudz lielākas, nekā iespējams pārvaldīt	10 %	16 %	11 %	13 %	7 %
Mājsaimniecības parādsaistības ir daudz lielākas, nekā iespējams pārvaldīt	7 %	6 %	10 %	7 %	2 %
Es nesaprotu jautājumu	2 %	2 %	0 %	0 %	0 %
Izvēlos neatbildēt	4 %	2 %	1 %	1 %	1 %
Es nezinu	4 %	2 %	2 %	0 %	2 %